

Upphovsrätten i nordiskt och i EU-fokus

Under det senaste året har vi fått fem omfattande förslag och direktiv att ta ställning till från EU där upphovsrätten är i fokus.

LAGFÖRSLAG EU:s upphovsrättsreform består av flera lagförslag: EU-direktivet 2014/26/EU (det s.k. CRM-direktivet) SOU 2015:47 - Kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättens område (aug 2015), EU-kommissionens meddelande om "En strategi för en inre digital marknad i Europa" (sep 2015), EU-kommissionens förslag till förordning om s.k. portabilitet för innehållstjänster online på den inre marknaden (feb 2016), EU-kommissionens meddelande Mot en modernare och mer europeisk ram för upphovsrätten (feb 2016) och EU-kommissionens förslag till modernisering av EU:s upphovsrättsreglering (sep 2016).

Att få fem omfattande lagförslag från EU inom loppet av ett år gör naturligtvis att arbetet intensifieras på alla nivåer. Och med det menar jag inte bara i vår egen organisation utan även att samtal och diskussioner förs i många forum tillsammans med våra många samarbetsorganisationer på författarområdet, men även i våra kollektiva förvaltningsorganisationer som till exempel Bonus Copyright Access där vi är en av 14 medlemsorganisationer.

Det står också väldigt klart att mycket påverkansarbete krävs även innan det blir ett lagförslag från EU. Här gäller det att upplysa, informera och faktiskt främst undervisa våra svenska EU-parlamentariker i upphovsrätt så att de fattar de beslut som krävs för att upphovsrätten ska kunna fortsätta att verka på rättvisa villkor.

Även om det upphovsrättsliga arbetet intensifierats under de senaste åren så är ändå min bedömning att det här är nöd-

FOTO: SLFF

På det nordiska fackförfattarmötet höll Jenny Lundström föredrag om EU:s upphovsrättsreform som består av flera olika lagförslag och hur den påverkar författare i Norden, från länder som representerar mindre språkområden. Från vänster: SLFF:s förbundsledare Jenny Lundström, Grönlands Författarförbunds ordförande Juaaka Lyberth och SLFF:s förbundsordförande Wiwi Ahlberg.

"Vi är helt emot att införa fler undantag och inskränkningar i upphovsrättslagen. Det skulle medföra allvarliga konsekvenser för rättighets-havare ..."

vändiga reformer då det finns behov av att stärka upphovsrätten i Europas medlemsstater.

Såklart har jag och mina juristkollegor här i Sverige en hel tablå med kommentarer och synpunkter på vissa av EU:s lagförslag som vi vill ska strykas helt och hållet. Inget lagförslag blir bra utan att det först har stötts och blötts. Ibland är det till och med så att ett visst

område inte bör lagregleras alls eftersom det vore att ge sig in och detaljreglera i ett område som istället lämpar sig bäst för marknadens parter att avgöra.

Är EU:s centrala upphovsrätt påverkad av den digitala teknikens villkor?

Ja, i viss mån är den naturligtvis det. 2000-talet är århundradet som generellt kallas för "den digitala revolutionen" och det finns nog inget område som inte har påverkats eller kommer att påverkas av digital teknik.

I vårt område "bokbranschen" har vi i förbundet tillsammans med våra samarbetsorganisationer sedan tidigt 2000-tal diskuterat hur författar- och förlagsavtalen ska formuleras så att de explicit innefattar de rättigheter som parterna de facto kommit överens om. Inte sällan har vi och förlagen behövt diskutera igenom ny terminologi i avtalen.

Ny teknik kommer och går och då krävs det tydliga avtalsregleringar så att förfat-

tare och förlag förstår och är överens om villkoren samt i vilken förpackningsform som författarens text ska försälas. Ett bra exempel på detta är att bokutgivning i tryckt form ska i författarens upplåtelse till förlaget formuleras: "utgivning", medan det i digital form ska formuleras: "tillgängliggörande genom överföring till allmänheten".

Hur påverkas författarna i Norden?

EU:s upphovsrätt påverkar även författare i Norden, som representerar mindre språkområden. Varje år träffas de nordiska författarorganisationerna via sina ledande representanter på det facklitterära området där läromedel ingår för att diskutera viktiga sakfrågor. Under de senaste åren har dessa möten präglats av behov att på ett nordiskt plan diskutera digitaliseringen och vad den för med sig för bland annat författar- och förlagsavtalen. Den digitala tekniken för med sig många frågeställningar som självklart inte bara handlar om nya intressanta expansiva försäljningsområden för boken, utan även om den oro som författare men även förlag känner.

Det är en krass sanning att under 2015 stod digitala läromedel endast för sex procent av den totala läromedelsförsäljningen i Sverige. Detta enligt statistik som Svenska Läromedel, branschföreningen för läromedelsförläggarna i Sverige, tagit fram och sammanställt. I de övriga nordiska länderna är procentnivån för den digitala försäljningen enligt uppgift lägre än i Sverige. En annan viktig sakfråga som diskuteras på nordiska fackförfattarmöten är de amerikanska influenserna "open access" och "creative commons" som i längden medför urvattnad effekt på upphovsrätten.

Upphovsrätten är och står historiskt stark i Sverige och i övriga Norden. Det betyder att

det är viktigt för oss i Norden att se till att de lagar som föreslås i samband med EU:s stora upphovsrättsreform även har och ger fortsatt samma starka skydd för upphovsrätten.

Författare + förlag = gemensamma intressen!

Det är många lobbyister som verkar och arbetar på EU-nivå. En del har tyvärr som uppgift att lobba för en urvattnad och försvagad upphovsrätt i EU. Inte helt oväntat finns därför i EU-kommissionens förslag till modernisering av EU:s upphovsrättsreglering några alltför långtgående förslag om att införa nya tvingande inskränkningar i upphovsrätten. Vi är helt emot att införa fler undantag och inskränkningar i upphovsrättslagen. Det skulle medföra allvarliga konsekvenser för rättighetshavare och användare att avtala om kollektiva lösningar där breda upphovsrättsliga nyttjanden för t.ex. text, musik och bild kommer ifråga.

Vi välkomnar dock EU-kommissionens målsättning och syfte att se till att EU:s upphovsrättsbestämmelser även i fortsättningen ger en hög skyddsnivå för rättighetshavare på den digitala inre marknaden. Men för att åstadkomma och upprätthålla detta är det viktigt att inte störa marknaden. I kommissionens vilja att beakta användarnas behov, ska även beaktas rättighetshavarnas behov, rätten och möjligheten för rättighetshavarna i den kreativa näringen att konkurrera på lika villkor. Upphovsrättslagstiftningen är en skyddslagstiftning som är till för att skydda rättighetshavare så att det finns ekonomiska möjligheter att även i fortsättningen kunna skapa nya verk. Upphovsrätt är författarens och förlagets sätt att få betalt.

Jenny Lundström
förbundsdirektör SLFF